

Zenon Romanow

Bożenna Chmielewska (8 III 1930-9 I 2009)

Słupskie Studia Historyczne 14, 223-225

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Bożenna Chmielewska

(8 III 1930-9 I 2009)

Bożenna Chmielewska urodziła się 8 marca 1930 roku w Pabianicach w rodzinie inteligentnej. Ojciec – dr Kazimierz Chmielewski był nauczycielem akademickim na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego, matka Zofia z domu Stępniewska – lekarzem dentystą. Do wybuchu wojny rodzina mieszkała w Poznaniu. Dnia 1 listopada 1939 roku Kazimierz Chmielewski został aresztowany przez gestapo, prawdopodobnie w ramach akcji likwidacji polskiej inteligencji. Jego dalsze losy nie są znane. Kilka tygodni później Zofia Chmielewska wraz z córkami Bożenną i młodszą Haliną zostały wypędzone przez Niemców z rodzinnego Poznania i po pobycie w obozie przejściowym wysiedlone do Jarosławia w Generalnym Gubernatorstwie, gdzie przebywały do końca okupacji. Po wojnie wróciły do Poznania.

Po wojnie Bożenna Chmielewska podjęła naukę w liceum ogólnokształcącym prowadzonym przez siostry urszulanki w Poznaniu, które ukończyła w 1948 roku, i następnie rozpoczęła studia socjologiczne na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Poznańskiego. Absolutorium uzyskała w 1951 roku, a egzamin magisterski zdała rok później. W październiku 1951 roku zaczęła pracę dziennikarską w warszawskiej redakcji „Sztandaru Młodych”. Prawdopodobnie miało to związek z działalnością społeczną, jaką prowadziła na studiach. Była bowiem aktywną działaczką Związku Akademickiej Młodzieży Polskiej i członkiem Zarządu Uczelnianego. W październiku 1952 roku została redaktorem w Polskim Radio w Warszawie, a w marcu 1953 roku – w Rozgłośni Polskiego Radia w Poznaniu.

Pracę dziennikarską zakończyła w styczniu 1955 roku. Została wówczas przyjęta do pracy w Biurze Wydawnictw i Bibliotek Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, a po trzech miesiącach – w Biurze Towarzystw Naukowych i Popularyzacji Wiedzy PAN jako pracownik naukowo-techniczny. Właściwą pracę naukową rozpoczęła w listopadzie 1956 roku, gdy została asystentką w Zakładzie Socjologii i Historii Kultury PAN, którym kierował wybitny socjolog Józef Chałasiński. W tym czasie prowadziła badania naukowe związane z problematyką migracji i procesami integracyjnymi na Ziemiach Zachodnich, organizując prace badawcze w województwie opolskim.

We wrześniu 1958 roku została starszym asystentem w Instytucie Zachodnim w Poznaniu (Zespół Ziemi Zachodnich – Sekcja Socjograficzna). Kontynuowała tam

wcześniejsze badania, tym razem w województwie zielonogórskim. Ich efektem była praca doktorska pt. *Spoleczne przeobrażenia srodowisk wiejskich (procesy stabilizacji ludności napływowej w pięciu wsiach województwa zielonogórskiego)*, napisana pod kierunkiem doc. dra Władysława Markiewicza i obroniona w styczniu 1964 roku na Wydziale Filologiczno-Historycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych przeniosła się w marcu 1964 roku do Szczecina, zatrudniając się na stanowisku adiunkta w Instytucie Zachodnio-Pomorskim (Sekcja Socjologiczno-Demograficzna).

Od września 1965 roku związała się na zawsze z Pomorzem Środkowym. Została wówczas kierownikiem Ośrodka Badań Naukowych przy Koszalińskim Towarzystwie Społeczno-Kulturalnym i równocześnie kierownikiem jego Pracowni Socjologicznej. W 1968 roku zrezygnowała z funkcji kierownika OBN, pozostając do końca sierpnia 1970 roku kierownikiem Pracowni Socjologicznej. Od września 1970 roku do końca grudnia 1972 roku pracowała w Okręgowym Ośrodku Metodycznym Kuratorium Okręgu Szkolnego w Koszalinie jako kierownik sekcji. Należała do pionierów nauki w ówczesnym województwie koszalińskim. Zorganizowała placówkę naukową, która w latach następnych przekształciła się w Koszaliński Ośrodek Naukowo-Badawczy. W tym czasie zajmowała się badaniem społecznych i kulturowych mechanizmów awansu młodzieży, społecznych problemów mieszkańców Koszalina, losów uczniów i absolwentów szkół województwa koszalińskiego, warunków bytowych i pracy nauczycieli, a także społecznych problemów pracowników PGR i rybaków morskich wybrzeża koszalińskiego.

Dnia 1 stycznia 1973 roku rozpoczęła pracę w Zakładzie Nauk Społecznych Wyższej Szkoły Nauczycielskiej w Słupsku (od 1974 roku – Wyższej Szkoły Pedagogicznej), początkowo na stanowisku adiunkta, a od czerwca 1973 roku – docenta kontraktowego. W lutym 1978 roku podjęła pracę w Koszalińskim Ośrodku Naukowo-Badawczym w Koszalinie, pracując nadal w WSP na pół etatu, jako docent kontraktowy, do końca września tego roku. W KON-B pracowała na stanowisku adiunkta do końca września 1979 roku, po czym wróciła do pracy w WSP w Słupsku na stanowisko adiunkta w Zakładzie Pedagogiki (od 1 marca do 30 września 1981 roku w Zakładzie Wychowania Artystycznego). W tym czasie prowadziła badania nad kadrą pedagogiczną województwa koszalińskiego i słupskiego, a przede wszystkim nad społeczno-ekonomicznymi konsekwencjami migracji i zasiedlenia na Pomorzu Środkowym.

W listopadzie 1981 roku uzyskała stopień naukowy doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie socjologii na podstawie pracy pt. *Spoleczne uwarunkowania oraz konsekwencje migracji i zasiedlenia*. Kolokwium habilitacyjne przeprowadziła na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Decyzją ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki została mianowana docentem z dniem 1 października 1982 roku. W listopadzie 1986 roku została przeniesiona do Zakładu Nauk Społecznych. Dnia 1 listopada 1990 roku otrzymała nominację na stanowisko profesora nadzwyczajnego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Słupsku w Studium Nauk Społecznych. Po jego likwidacji została 1 listopada 1991 roku kie-

rownikiem Zakładu Myśli Filozoficznej i Społecznej Instytutu Historii. Pracowała na tym stanowisku do końca sierpnia 1992 roku, tj. do czasu przejścia na emeryturę.

Jednak już 1 stycznia 1993 roku wróciła do pracy naukowo-dydaktycznej, jako profesor nadzwyczajny Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Słupsku, obejmując w następnym miesiącu kierownictwo Katedry Socjologii, a po zmianach organizacyjnych 1 października tego roku – Katedry Nauk Społecznych i Zakładu Socjologii tej katedry. Funkcje te pełniła do końca sierpnia 1995 roku. Z dniem 1 września tego roku przeszła ostatecznie na emeryturę. Zmarła 9 stycznia 2009 roku w Słupsku i została pochowana na cmentarzu przy ul. Kaszubskiej.

W latach 1978-1979 była członkiem kolegium redakcyjnego Biuletynu Instytutu Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych w Koszalinie, a w latach 1981-1989 członkiem kolegium redakcyjnego „Rocznika Słupskiego”.

Została odznaczona: Srebrnym Krzyżem Zasługi (1972), Złotym Krzyżem Zasługi (1985), odznaką honorową „Za zasługi w rozwoju województwa koszalińskiego” (1973), medalem pamiątkowym „Za zasługi dla Koszalina” (1973), Medalem 30-lecia Polski Ludowej (1974), Medalem 40-lecia Polski Ludowej (1984). Otrzymała także nagrodę im. Wincentego Rzymowskiego (1972) za książkę *Współgospodarzenie miastem. Z badań w Koszalinie* oraz dwukrotnie nagrodę ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki: za osiągnięcia dydaktyczno-wychowawcze (1973) i rozprawę habilitacyjną (1983).

W dorobku naukowym Bożenny Chmielewskiej, oprócz kilkudziesięciu artykułów naukowych i popularnonaukowych oraz recenzji, omówień i sprawozdań, znalazło się sześć książek i sześć prac zbiorowych pod Jej redakcją. Są to monografie: *Społeczne przeobrażenia środowisk wiejskich na Ziemiach Zachodnich. Na przykładzie pięciu wsi w województwie zielonogórskim*, Poznań 1965; *Społeczno-kulturowe mechanizmy i kierunki awansu młodego pokolenia. Na przykładzie województwa koszalińskiego*, Poznań 1970; *Współgospodarzenie miastem. Z badań w Koszalinie*, Poznań 1971; *Społeczne uwarunkowania oraz konsekwencje migracji i zasiedzenia*, Słupsk 1981; *Metodologia i metody badań społecznych ze szczególnym uwzględnieniem diagnozy*, część 1-2, Słupsk 1982; *Zagadnienia socjologii*, Słupsk 1991, wyd. 2, Słupsk 1995 oraz prace zredagowane: *Uczniowie i absolwenci szkół województwa koszalińskiego*, Koszalin-Poznań 1968; *Społeczne problemy Koszalina*, Koszalin 1970; *Społeczne i ekonomiczne problemy PGR*, Koszalin 1971; *Z badań nad rybakami kutrowymi wybrzeża koszalińskiego*, Koszalin 1972; *Z badań nad kadrą pedagogiczną województwa koszalińskiego i słupskiego*, Słupsk 1978; *Stosunki społeczne w Polsce w opiniach młodzieży. Z badań w województwie słupskim, koszalińskim i elbląskim*, Słupsk 1988 (wspólnie z Dorotą Bogucką).

Profesor Bożenna Chmielewska przyczyniła się w znacznym stopniu do powstania i rozwoju środowiska naukowego Koszalina i Słupska. Była osobą skromną, życzliwą, znaną z niezależnych poglądów. Pozostanie we wdzięcznej pamięci studentów i współpracowników.

Zenon Romanow